

KUOPIO

VIERASLAJI- TALKOILIJAN OPAS

Tästä oppaasta löydät ohjeet viiden Kuopion alueella yleisen vieraslajin torjuntaan.

Kuva: Tiina Kilvensalmi

Oppaan sisältö

Yleistä talkoiden järjestämisestä	3
Jättipalsami	4
Jättiputki	6
Komealupiini	8
Kurturuusu	10
Espanjansiruetana	12
Vieraslajitalkoilijan muistilista	14

Yleistä talkoiden järjestämisestä

Opettele tunnistamaan torjuttava vieraslaji

Apu lajintunnistukseen sekä lisätietoa on saatavilla esim. www.vieraslajit.fi

Valitse sopiva torjuntakohte

Huomioi, että rautateiden ja vilkasliikenteisten teiden varret eivät sovellu vieraslajitalkoiden kohteiksi.

Pyydä lupa vieraslajien torjuntaan maanomistajalta

Torjunta vaatii aina maanomistajan luvan. (Kaupungin omistamilla yleisillä maa-alueilla haitallisia vieraslajeja saa torjua omalla vastuulla ilman erillistä lupaa.)

Valitse torjunnan ajankohta ja tiedota tulevista talkoista hyvissä ajoin

Hyvä ajankohta talkoille on ennen kukinnan alkamista, kun kasvit ovat vielä pienikokoisia, eikä ole vaaraa siementen leviämisestä.

Katso, että sinulla on tarvittavat välineet talkoita varten

Puutarhahanskat, kumisaappaat ja jätesäkit. Lapio voi olla tarpeellinen, jos kasvi täytyy kaivaa maasta ja suojavarusteet on huomioitava tarvittaessa, esimerkiksi jättiputkea torjuessa.

Varaudu käsittelemään vieraslajitalkoissa syntyvä kasvijäte asianmukaisesti

Pyri siihen, että kasvijätettä syntyy mahdollisimman vähän ja se voidaan käsitellä mahdollisimman pitkälle talkoopaikalla. Katso lajikohtaiset jätteenkäsittelyohjeet tästä oppaasta.

Varmista, että sinulla on tarvittavat vakuutukset ja hanki tarvittaessa talkooväät

Toista torjunta 2-3 kertaa kesän aikana, jotta saat parhaan tuloksen

Torjuntaa kannattaa varautua tekemään myös tulevina vuosina.

Luonto kiittää monimuotoisuuden suojelemisesta ja haitallisten vieraslajien torjunnasta!

Jättipalsami

Yksivuotinen, meheväärtinen ruohokasvi, joka voi kasvaa jopa 3 metriseksi. Kukinto on terttumainen ja väriltään useimmiten punaisen tai vaaleanpunaisen sävyinen.

Torjunta

Aloita torjunta alkukesästä, jolloin jättipalsamin siemenet eivät ole vielä ehtineet kypsyä. Tällöin kasvin siemenet eivät leviä torjuntavaiheessa.

Jättipalsami kannattaa repiä maasta juurineen. Kitkentään soveltuvat hyvin puutarhahanskat.

Jättipalsamin niitossa huomioi, että varren tulee katketa alimman kasvupisteen alapuolelta eli niitä kasvi mahdollisimman läheltä maata.

Sekä kitkenta että niitto on hyvä toistaa 2-3 kertaa kasvukauden aikana ja varautua toistamaan torjunta seuraavina vuosina.

Jättipalsamin siemenkodat pokahtavat kypsinä herkästi, levittäen siemeniä kauas, jopa 7 metrin päähän.

Jätteenkäsittely

Kerää jättipalsamit kasoihin ja murskaa varret tallomalla. Kasvit voi jättää kitkentäpaikalle maatumaan.

Kuva: Aino-Kaisa Taipale

Jättipalsamin kukinto voi olla monen eri sävyinen tummanpunaisesta valkoiseen.

Taita pitkälle kehittyneet kukat irti varsista ja kerää muovipussiin. Hävitä kukat sekajätteen mukana.

Kuva: Tiina Kilvensalmi

Kerää jättipalsamit kasoihin ja murskaa varret esim. tallomalla.

Jättiputki

Hyvin suurikokoiseksi kasvavien sarjakukkaiskasvien ryhmä. Voivat kasvaa yli kolmemetrisiksi, rehevillä alueilla jopa viisimetrisiksi. Kukinnot ovat suuria, valkoisia ja monihaaraisia.

Torjunta

Kaupunki torjuu jättiputkia kaupungin hallinnoimilta yleisiltä alueilta. Voit ilmoittaa yleisten alueiden havainnot: www.kuopio.fi/palaut/.

Torju yksittäiset jättiputket katkaisemalla pääjuuri pistolapiolla 10-20cm syvyydeltä tai kaivamalla lapiolla juurineen irti maasta.

Suurempia jättiputkiesiintymiä voi heikentää niittämällä. Niitä jättiputki mahdollisimman matalaksi. Toista niitto 2-3 kertaa kasvukauden aikana.

Katkaisemalla kukinnot voit estää uusien siementen kehittymisen ja leviämisen.

Jatka torjuntaa usean vuoden ajan.

Kuva: Krister Brandser, CC0-4.0

Jättiputken kukinnot ovat monihaarisia sarjakukintoja, jotka voivat olla hyvin kookkaita. Kuvassa persianjättiputki.

Suojautuminen

Erityisesti niittäessä huomioi, että olet suojautunut jättiputken kasvinesteen roiskeilta. Kasvineste reagoi auringonvalon kanssa aiheuttaen hankalia ja kipeitä ihottumia iholla. Suojaa silmät ja iho roiskeilta torjuessasi jättiputkea! Muista suojakäsineet ja suojalasit!

Jätteenkäsittely

Jätä kasvin varret ja lehdet maatumaan torjuntakohteeseen.

Kerää siemeniä sisältävät kukinnot jätesäkkiin ja hävitä sekajätteen mukana.

Jättiputken maa-aineksesta puhdistetut juurakot ja juuret tulee toimittaa jäteasemalle, jossa ne otetaan vastaan maksusta. Pienet määrät voi myös hävittää sekajätteen mukana.

Kuva: Aino-Kaisa Taipale

Jättiputken lehdet ovat liuskoittuneita, teräväkärkisiä ja voivat kasvaa hyvinkin suuriksi vahvan lehtiruodin ansiosta.

Komealupiini

Monivuotinen hernekasvi, joka pystyy sitomaan ilmasta typpeä käyttöönsä juurinyströillä ja menestyy näin myös hyvin vähäravinteisilla paikoilla. Kukinnot ovat pitkiä tertiäisiä ja väriltään sinisiä, violetteja, valkoisia tai vaaleanpunaisen sävyisiä.

Lupiini leviää vahvan juuristonsa ja siementensä avulla.

Kuva: Tiina Kilvensalmi

Komealupiinin siemenkodat oikealla kuvassa olevassa kukinnossa.

Torjunta

Kaiva pienemmät esiintymät ylös maasta juurineen.

Niitä suuremmat lupiinesiiintymät ennen siementen kypsymistä. Ensimmäinen torjuntakerta on hyvä tehdä touko-kesäkuussa. Suorita niitto 3-4 kertaa kasvukauden aikana, muutaman viikon välein.

Katkaisemalla kukinnot lupiinien varsista voit ehkäistä siementen kehittymistä ja leviämistä.

Jos siemeniä on jo ehtinyt muodostua, älä niitä lupiineja, jotta siemenet eivät pääse leviämään. Voit kerätä siemenkodat muovipussiin.

Jätteenkäsittely

Jätä katkotut komealupiinin varret ja lehdet torjuntapaikalle maatumaan. Kerää siemeniä sisältävät kukinnot jättesäkkiin ja hävitä sekajätteen mukana.

Lupiinin maa-aineksesta puhdistetut juurakot ja juuret tulee toimittaa jäteasemalle, jossa ne otetaan vastaan maksusta. Pienet määrät voit myös hävittää sekajätteen mukana.

Kuva: Tiina Kilvensalmi

Komealupiinin kukinnot ovat pitkiä ja tertiäisiä.

Lupiinin torjunta vaatii kärsivällisyyttä ja torjunnan toistamista usean vuoden ajan.

Kurturuusu

Pensaskasvi, joka levittäytyy laajalle maavarsistonsa avulla. Kasvaa erityisesti hiekkaisilla ja soraisilla rannoilla. Varsi on tiheän piikkinen. Kukat kookkaita ja aniliininpunaisia, vaaleanpunaisia tai valkoisia.

Torjunta

Aloita torjunta ennen kiulukoiden muodostumista, jotta niitä ei pääse leviämään torjunnan aikana ympäristöön.

Kitke pienemmät pensaats maasta juurineen. Käytä kitkiessä hyviä suojakäsineitä!

Leikkaa isommat pensaats oksasaksilla tai raivaussahalla alas tyveen asti.

Kurtturuusua voi torjua myös näivettämällä eli poistamalla pensaasta kaikki uudet versot kasvukauden aikana, jolloin maanalainen juuristo ja pensas lopulta näivettyvät hengiltä.

Seuraa torjuntapaikalla seuraavien vuosien ajan nouseeko maasta lisää kurtturuusua. Torju tarvittaessa uudelleen.

Kuva: Tiina Jensen, Yle, 26.8.2016

Kurtturuusun kiulukka.

Jätteenkäsittely

Jätä kurtturuusun lehdet ja varret maatumaan torjuntapaikalle. Kurtturuusun oksat voi myös hakettaa.

Erottele juuret ja juurakot maa-aineksesta, kerää jätesäkkiin ja toimita hävitettäväksi jäteasemalle, jossa ne otetaan vastaan maksusta. Pienet määrät voi myös hävittää sekajätteen mukana.

Jos kurtturuusu on ehtinyt muodostaa kiulukoita, kerää myös ne jätesäkkiin. Kiulukat voi toimittaa jäteasemalle tai hävittää sekajätteen mukana.

Kuva: Tiina Kilvensalmi

Kurtturuusun kukinto on yksinkertainen ja siinä on viisi terälehteä.

Espanjansiruetana

Väriykseltään vaihteleva 7-14cm kokoinen etanalaji, joka on kaikkiruokainen ja sopeutunut hyvin Suomen ilmastoon.

Kuva: Anders Albrecht, CC-BY-NC-4.0

Espanjansiruetanan jalan reunassa on mustia raitoja.

Espanjansiruetanan väriyty vaihtelee murretuista ruskean sävyistä mustaan.

Espanjansiruetanan hengitysaukko on kilven keskiosassa oikealla puolella.

Kerääminen

Poimi espanjansiruetanat yksitellen pois torjuttavalta alueelta. Infektoriskin (listeria, E. coli) vuoksi kerätessä kannattaa käyttää esimerkiksi grillipihtejä tai suojakäsineitä.

Torjunta on tehokkainta aloittaa keväällä, jolloin etanayksilöt eivät ole vielä ennättäneet munia ja uusia yksilöjä ei näin ole ehtinyt kehittyä.

Kuvassa on Suomen alkuperäislajistoon kuuluva ukkoetana. Älä sekoita ukkoetanaa espanjansiruetanaan!!

Kuva: Irja Lehtinen, Lempäälä, 3.6.2025

Ukkoetana.

Lopettaminen ja jätteenkäsittely

Suosittelavia keinoja espanjansiruetanoiden lopettamiseen on esimerkiksi etanoiden pudottaminen yksitellen kiehuvaan veteen, etanan pään halkaiseminen saksilla sarvien välistä pitkittäin hermorakenteen katkaisemiseksi tai etanan pään murskaaminen voimakkaalla iskulla esim. kivellä.

Kerää kuolleet etanat jätessäkiin ja hävitä sekajätteen mukana.

KUOPIO

Muistilista vieraslajien torjuntaan

Kuva: Aino-Kaisa Taipale

- Tutustu torjuttavaan lajiin
- Valitse torjuntakohde
- Kysy torjuntaan maanomistajan lupa
- Suunnittele torjuntamenetelmä ja ajankohta
- Muista vakuutukset
- Hanki tarvittavat talkoovälineet ja talkooväät
- Tiedota talkoista
- Huolehdi oikeasta jätteenkäsittelystä
- Havaintosi vieraslajeista voit ilmoittaa laji.fi-palvelussa